

شناخت روش های آموزش محیط زیست به کودکان

عادت‌هایی که باید نهادینه شود

ترجمه: مهتاب خسروشاهی

منبع: <http://www.irandoe.org>

پژوهشگران معتقدند بهترین شیوه نهادینه کردن عادت‌های مثبت، آموزش است، آن هم آموزش این عادت از دوران کودکی است. حفاظت از محیط زیست هم عادت‌هایی است که باید از کودکی آموخته شود تا به یک باور ذهنی تبدیل شود. این باور کودک را موظف می‌کند تا از یگانه زیستگاهی که در آن زندگی می‌کند به بهترین وجه ممکن پاسداری کند .

آنچه در پی می‌خوانیم نکاتی ساده و عملی برای آشنا کردن کودک با محیط زیست و حفاظت از آن است . استفاده بهینه از کاغذ؛ نقاشی کردن یکی از نخستین مهارت‌ها و علایق کودکان است. اغلب کودکان به محض آنکه بتوانند قلم به دست بگیرند، نقاشی می‌کشند. بنابراین نخستین آموزش‌ها باید از همین نقطه آغاز شود. به کودک توضیح بدهیم مدادی که با آن نقاشی می‌کند چطور ساخته شده است. سپس به او یاد بدهیم که با استفاده بهینه از مداد رنگی‌ها و نتراشیدن بی‌رویه آنها، می‌تواند به حفاظت از جنگل‌ها و درختان کمک کند .

گام بعدی برگه‌های نقاشی است. علاوه بر دفتر نقاشی که برای او می‌خریم، برگه‌های باطله‌یی که یک‌روی آنها سفید و قابل استفاده است را دور نریزیم و روی میز کودک، کنار مداد رنگی‌های او قرار بدهیم تا برای نقاشی از این برگه‌ها استفاده کند. شیوه درست شدن کاغذ را برای او توضیح بدهیم و سپس به او شرح بدهیم که با استفاده مناسب از کاغذها می‌تواند مانع از قطع درختان برای تولید کاغذ بشود .

بازیافتی‌ها را دریابیم؛ با جمع‌آوری وسایل دورریختنی منزل یا وسایل شخصی فرزندان و استفاده مجدد از آنها مساله بازیافت و جمع‌آوری زباله‌ها را به او بیاموزیم. به طور مثال با کمک فرزندان قوطی‌های نوشابه (Can) را جمع کنیم. آنها را بشوییم و با بردن در آنها، از این قوطی‌ها جا قلمی برای روی میز تحریر فرزندان درست کنیم. از این قوطی‌ها یا ظرف‌های پلاستیکی مواد شوینده می‌توانیم به عنوان گلدان هم استفاده کنیم .

بازی با طبیعت؛ برای آنکه کودک را با طبیعت و وجود موجودات مختلف در طبیعت یا نعمت‌های طبیعی مثل باران آشنا کنیم، بازی‌ها و آزمایش‌های ساده‌یی را همراه او انجام بدهیم. مثلاً هنگام بارش باران ظرف‌های خالی مواد شوینده، بطری‌های خالی شیر و... را جلوی پنجره یا حیاط بگذاریم تا آب باران داخل شان جمع شود. سپس از فرزندان بخواهیم با آب باران جمع شده در این ظرف‌ها، گلدان‌های منزل را آبیاری کنند. این آزمایش به صورت ساده و عملی جمع‌شدن آب باران در دریاها و اقیانوس‌ها را به کودک نشان می‌دهد. علاوه بر این او را با فواید نزولات آسمانی آشنا می‌کند .

حفاظت از انرژی را بیاموزیم؛ چند لحظه قبل از شروع برنامه مورد علاقه او تلویزیون یا رادیو را از برق بیرون بکشید. در جواب اعتراض او توضیح بدهید که اگر از انرژی برق یا هر انرژی دیگری بی رویه استفاده کنیم، هنگام نیاز ضروری به آن، این انرژی در اختیار ما نخواهد بود. تلویزیون یا رادیو را روشن کنید تا این نبودن برق و لذت دوباره داشتن برق و تماشای تلویزیون در ذهن او بماند. درباره انواع انرژی، شیوه های تولید آن و... برای او توضیح بدهید .

دانه بکاریم؛ برای آنکه فرزندان مفهوم حفاظت از خاک و آب را به درستی دریابد، همراه او باغبانی کنیم. با کاشتن تخم سبزی ها یا دانه هایی مثل آفتابگردان در حیاط منزل یا گلدان او را با مراحل رشد گیاه، نیاز گیاه به خاک خوب، آب سالم، نور خورشید و ... آشنا کنیم. برای درک بهتر او، بهتر است یک نمونه کوچک را با خاک نامناسب (مثل خاک آغشته به نفت) یا آب ناسالم (آب مخلوط شده با مواد شوینده) رشد بدهیم تا کودک به خوبی تاثیر آلودگی آب و خاک بر گیاهان را ببیند. مقایسه گیاه سالم و بیمار مفاهیم را به خوبی به او می آموزد. بازدید از گلخانه ها و پارک ها ارتباط او را با محیط زیست بیشتر می کند.

با آشغال ها بازی کنیم؛ آموزش جدا کردن زباله های خشک و تر و جمع آوری و دفع زباله ها نکته دیگری است که باید به خوبی به کودک آموخته شود. برای این کار چند کیسه زباله انتخاب کنیم و آن را در محل مناسبی بگذاریم. روی هر کیسه با برچسب، نوع زباله ای را که باید درون آن بریزیم مشخص کنیم. مثلاً مواد پلاستیکی، قوطی های فلزی، ظرف های شیشه ای و کاغذ (برای جلوگیری از آلودگی بهتر است فقط زباله های خشک را برای این کار جمع آوری کنیم). سپس از فرزندان بخواهیم تا برای جمع آوری و تفکیک زباله ها ما را همراهی کند. به این ترتیب او را با مساله جمع آوری، تفکیک و دفع صحیح زباله آشنا کرده ایم .

کاردستی بسازیم؛ ابتدا برای فرزندان توضیح بدهیم که پارچه، چوب، کاغذ و... چطور تهیه می شوند. سپس با استفاده از پارچه های اضافی برای او وسایل مختلفی مثل عروسک، جاجورابی، جامدادی و ... بسازیم. هر چقدر با استفاده از مواد به ظاهر دورریختنی مثل کاغذ، پارچه، چوب، پلاستیک (مثل ظرف های خالی مواد شوینده) و... وسایل جدید بسازیم به همان نسبت ارزش مواد را به فرزندان آموخته ایم. از طرفی به او می آموزیم که به جای آشغال سازی می توان از موادی که به ظاهر دورریختنی به نظر می رسند، وسایل قابل استفاده ساخت .

یک روز بدون انرژی؛ ماهی یک بار، روز بدون انرژی در منزل اعلام کنیم. در این روز خاص بازی با اسباب بازی ها یا استفاده از وسایل برقی یا باتری ای، تماشای تلویزیون و... استفاده از تلفن همراه و... ممنوع است. در این روز فقط باید از وسایلی که با انرژی کار نمی کنند، استفاده کنیم (مثلاً بازی با اسباب بازی های غیربرقی و باتری ای و...). با این کار فرزندان ارزش و اهمیت انرژی ها، جایگاه آنها در زندگی امروز و ضرورت حفظ این منابع و جلوگیری از به هدر رفتن این منابع با ارزش را می آموزد.

گردش علمی؛ هفته ای یک بار گردش علمی ترتیب بدهیم یا اینکه در برنامه های تفریحی خانواده، آموزش های علمی را به طور غیرمستقیم بگنجانیم .

مطالعه؛ با خرید کتاب های علمی درباره طبیعت، حیات وحش، حفاظت از محیط زیست، زباله ها و راه های بازیافت و دفع زباله
و... او را به طور غیرمستقیم به سوی آشنایی با مفاهیم علمی و شیوه های حفاظت از محیط زیست سوق می دهیم. فراموش نکنیم
برای مطالعه فرزندان را اجبار نکنیم؛ همین که کتاب ها را در معرض دید او بگذاریم و همراه او برای خرید کتاب به
کتابفروشی برویم، کافی است.

تألیف و نگارش: **واحد بهداشت علمی و محیط زیست شرکت گاز گلستان**